

Forårstraditioner

Dansk

Navn: _____

Klasse: _____

Indholdsfortegnelse

Sammensatte navneord _____	2
Sammensatte navneord – Hvorfor fejrer vi påske? _____	3
Påsketraditioner _____	4 - 5
Bindebogstaver _____	6
Udsagnsord – Hvad er pesach? _____	7
Nutids-r – traditioner under pesach _____	8
Seder _____	9 - 10
Navneord og udsagnsord _____	11
Navneord og udsagnsord – ramadan _____	12
Navneord og udsagnsord _____	13
Tillægsord – Hvad er forårsjævndøgn? _____	14
Tillægsord – traditioner ved forårsjævndøgnet _____	15
Tillægsord – astrologisk nytår _____	16
Skriv en tekst med tillægsord _____	17

Introduktion

Foråret er en tid, hvor dagene bliver lysere, og naturen langsomt vågner op. Det er også en periode, hvor mange mennesker fejrer vigtige højtider.

I dette hæfte skal du arbejde med **påsken** (i kristendommen), **pesach** (i jødedommen), **ramadanen** (i islam) og **forårsjævndøgn**, som ikke i sig selv er en religiøs tradition, men som bl.a. omtales som det astrologiske nytår i astrologien.

Læs teksten om sammensatte navneord, og vælg alle korrekte svar til spørgsmålene herunder. Du kan finde alle svarene i teksten.

Inden du skal arbejde med påske, skal du lære lidt om **sammensatte navneord**.

Navneord er ord, der betegner bl.a. **ting, mad, dyr, personer, begreber** og **ugedage**, som fx *stol, æble, hund, fætter, kærlighed, søndag*.

Mange navneord er **sammensatte** navneord, dvs. at de er sat sammen af flere ord. De kan være sat sammen af flere navneord, fx *bogreol*, men de kan også have tillægsord og udsagnsord som førsteled, fx *højhus* (tillægsord + navneord) og *skrivebord* (udsagnsord + navneord). Selvom de har noget andet end et navneord som førsteled, er de stadig navneord, da det er det sidste ord i sammensætningen, som afgør betydningen.

1. Navneord kan betegne

- ugedage, fx onsdag
- mad, fx æg
- noget, man gør, fx løbe
- dyr, fx kylling
- begreber, fx hygge
- ord, der beskriver noget, fx gul
- personer, fx søster

2. Hvad er et sammensat navneord?

- et ord, der er sammensat af to udsagnsord
- to navneord, der er adskilt af et mellemrum
- et ord, der er sammensat af flere ord, hvor det sidste af dem er et navneord

3. Hvilke to ordklasser er ordet 'skrivebord' sammensat af?

- navneord
- udsagnsord
- tillægsord

4. Hvilke to ordklasser er ordet 'højhus' sammensat af?

- navneord
- udsagnsord
- udsagnsord

Sæt ring om alle sammensatte navneord i teksten. Der er 12 sammensatte navneord i alt.

Husk, at det sidste ord i sammensætningen skal være et navneord, for at det er et sammensat navneord.

Hvorfor fejrer vi påske?

I Danmark er påsken den vigtigste (kirkehøjtid), fordi den fejrer en begivenhed, der er central for den kristne tro: at Jesus døde for vores synder, og at troen overvandt døden, da han genopstod.

Påsken begynder med palmesøndag, hvor Jesus rider ind i Jerusalem. Skærtorsdag spiser han en sidste gang med sine disciple, hvilket også bliver kaldt "den sidste nadver".

Langfredag er dagen, hvor han bliver korsfæstet og dør en pinefuld død.

Højdepunktet for påsken er påskedag, hvor man fejrer, at Jesus genopstod. I kirker over hele Danmark holdes der særlige påskegudstjenester i disse dage, og også mange af de nutidige påsketraditioner har religiøse symboler.

Fx er der mange, der spiser lam til påske. Lammet er et symbol på Jesus, der blev ofret som et uskyldigt lam.

Påskeynt som påskeæg og påskeyllinger er ligeledes et symbol på liv, der bryder ud, ligesom Jesus, der brød ud af sin grav påskemorgen.

Læs teksten, og besvar spørgsmålene på næste side.
Alle svarene kan du finde i teksten.

Påsketraditioner

En typisk dansk påske byder på påskefrokoster, hjem pyntet med malede æg og påskeliljer, og børn, der leder efter æg, som påkeharen har gemt i haven. Derudover klipper børnene gækkebreve, som er papirklip med rim, hvor man skal gætte, hvem afsenderen er. Hvis man gætter forkert, skylder man et påskeæg. At skrive gækkebreve er en gammel dansk tradition, men hvordan er den opstået?

At 'gække' betyder at narre. Før selve gækkebrevene opstod, var der en endnu ældre tradition med at 'gøre en til gæk', altså at gøre en til nar. Til det ville man bruge en vintergæk, som på det tidspunkt hed en sommergæk, fordi blomsten ville "narre" folk til at tro, at sommeren var på vej. På samme måde kunne man bruge vintergækken til at drille med. Det ville man gøre ved at snyde andre til at røre en vintergæk, fx ved at gemme en vintergæk i sin hånd, inden man gav hånd, eller ved at gemme vintergækken i en kuvert uden afsender, som modtageren ville stikke fingrene i. Så var det ikke sikkert, at modtageren vidste, hvem der havde gækket ham eller hende, og så var det svært at gække tilbage.

I 1800-tallet opstod så det udklippede brev med en vedlagt vintergæk, som ligner det gækkebrev, vi har i dag. Her ville man også blive gjort til gæk, hvis man ikke kunne gætte afsenderen, medmindre man gav et æg – på dette tidspunkt var æg nemlig en luksusvare. Påkeharen er en anden gammel påsketradition. Traditionen, som kommer fra Tyskland, er over 300 år gammel. Dengang mindede påkeharens rolle lidt om julemandens. Påkeharen ville nemlig holde øje med, hvilke børn der opførte sig ordentligt, og den ville komme med gaver i form af farverige æg. Senere blev påkeharen også en almindelig tradition i den danske påske. Man kan desuden købe påkeharer lavet af chokolade, ligesom man kan købe chokoldejulemænd til jul.

Tegn en streg hen til det rigtige svar. Du kan finde svarene i teksten på side 4.

Hvad betyder "at gække"?

Blomsten narrer en til at tro, at sommeren er på vej

Hvorfor hed det en sommergæk?

Man kunne give et æg

Hvad gjorde man for at "gække" andre?

Man fik dem til at røre ved en vintergæk

Hvordan kunne man undgå at blive gjort til gæk, hvis man ikke kunne gætte afsenderen?

at narre

Hvor kommer traditionen med påskeharen fra?

julemanden

Hvilken mytisk figur minder påskeharen om?

Tyskland

Bindebogstaver

Når man sætter ord sammen til sammensatte navneord, kan de sættes sammen, som de er, eller der kan blive tilføjet et **bindebogstav**, fx *hundehus* eller *forårsdag*.

Når man slår et ord op i Retskrivningsordbogen, kan man se, om det får tilføjet et bindebogstav, når det sættes sammen med et andet ord. Når du slår *hund* op, står der:

i sms. hunde-, fx hundeejer, hundesnor, hundevejr

Det betyder, at når man sætter *hund* sammen med et andet ord, bliver bindebogstavet *e* tilføjet.

Herunder ser du nogle af de sammensatte navneord, som du er stødt på i dette hæfte.

Hvilke ord er de sat sammen af? Skriv hvert ord på en linje.

Hvis der er et bindebogstav, skal du skrive det på en linje for sig. Alle linjerne skal fyldes ud.

1. palmesøndag	→	_____ <u>palme</u> _____ <u>søndag</u> _____
2. langfredag	→	_____ _____ _____
3. højdepunkt	→	_____ _____ _____
4. påsegudstjeneste	→	_____ _____ _____
5. julemand	→	_____ _____ _____
6. påskefrokost	→	_____ _____ _____
7. gækkebrev	→	_____ _____ _____
8. luksusvare	→	_____ _____ _____
9. chokoldejulemand	→	_____ _____ _____
10. vintergæk	→	_____ _____ _____

Udsagnsord

Nu skal du lære om den jødiske påske **pesach**, mens du arbejder med **udsagnsord**.

Et udsagnsord (verbum) kan fx fortælle om

- noget, vi gør (fx *cykle, spise*)
- at noget sker (fx *smelte, rådne*)
- at nogen er i en bestemt tilstand (fx *frygte, savne*)

Man kan sætte *at* eller *jeg* foran udsagnsord.

- Hvis udsagnsordet ikke er bøjet, kan man sætte *at* foran, fx *at løbe, at lege* osv. Det er også denne form, du skal bruge, hvis du skal slå et udsagnsord op i ordbogen.
- Hvis udsagnsordet er bøjet, kan man sætte *jeg* foran, fx *jeg løber, jeg leger* osv.

Du kan altså slå et ord op i ordbogen, hvis du vil finde ud af, om det er et udsagnsord. Du kan også prøve at sætte *at* eller *jeg* foran.

Sæt ring om alle udsagnsord i teksten. Der er 11 udsagnsord i alt.

Hvad er pesach?

Pesach(er) den jødiske påske, som er en af de største og vigtigste helligdage inden for jødedommen. Her mindes man udvandringen fra Egypten, hvor Gud befriede det jødiske folk fra slaveriet. Helligdagene handler om at mødes med familie og venner og genfortælle historien gennem forskellige ritualer, så både børn og voksne kan opleve historien på ny. Beretningen om befrielsen fra slaveriet er en vigtig del af jødernes selvforståelse, og derfor er den omdrejningspunkt for traditionerne under pesach.

Nutids-r

Hedder det "han **hører** ikke efter" eller "han **høre** ikke efter"? Det kan man faktisk ikke høre! For at finde ud af, om der skal **-r** på et udsagnsord, der ender på **-re**, kan du bytte det ud med et ord som "prøve", hvor man godt kan høre forskel.

Eksempel: "Klassen skal **aflevere/afleverer** en opgave."

"Klassen skal **prøve** en opgave."

"Klassen skal **prøver** en opgave."

Man kan godt sige "klassen skal **prøve**", men man kan ikke sige "klassen skal **prøver**". Derfor er det rigtige svar:

"Klassen skal **aflevere** en opgave."

Kig på de markerede ord, og skriv **r** bag på de ord, hvor det mangler.

Traditioner under pesach

Der **høre**_ mange traditioner med til højtiden pesach, og mange af dem **involvare**_ madvarer. Der er nemlig nogle særlige regler for, hvad man må spise omkring højtiden, og endda, hvad man må have i hjemmet. Flere uger op til begynder man en slags forårsrengøring, hvor man skiller sig af med alt det, man ikke må indtage. Det **vedrøre**_ bl.a. mad- og drikkevarer lavet på korn såsom brød, pasta, gryn og øl.

Den første aften af pesach plejer man at **fejre**_ i hjemmene, hvor man samles med sin familie om et stort festmåltid, der består af nogle særlige elementer, som hver især **symbolisere**_ noget forskelligt.

Under måltidet læser man også en tekstsamling kaldet *haggadah* højt. Den består af forskellige sagn, fortællinger og børnesange, og forældre læser dem højt for deres børn for at **lære**_ dem historien om jødernes befrielse. Mellem fortællinger og sange spiser man forskellige retter og **fejre**_ taknemmeligheden over at være blevet frie.

Læs teksten. Du skal bruge teksten til at løse opgaven på næste side.

Seder

Det store festmåltid, som afholdes den første aften af pesach, kaldes for **seder**. Måltidet består af nogle særlige elementer, som hver især har sin egen særlige betydning. Fx spiser man en slags fladbrød, som hedder *matzah*. *Matzah* er bagt uden gær, og man lægger tre brød på et fad, som skal symbolisere tre grupper af jøder.

Derudover har man *sederfadet*, som består af

- *beitzah*: et hårdkogt æg, som symboliserer festofret ved det hellige tempel i Jerusalem.
- *zeroah*: et ristet knogleben, som minder om lammet, der blev ofret under udvandringen fra Egypten.
- *maror* og *chazeret*: nogle bitre urter, som er symbol på den bitre tid under slaveriet i Egypten. De kan fx bestå af peberrod og romainesalat.
- *charoset*: en blanding af æbler, nødder, vin og krydderier. Blandingen ligner mørtel og symboliserer det hårde arbejde, israelitterne udførte som slaver.
- *karpas*: ofte persille, som dyppes i saltvand. Grøntsagen symboliserer håb, mens saltvandet repræsenterer tårer.

Tegn en streg hen til det rigtige billede. Du kan finde svarene i teksten på side 9.

symboliserer festofret ved templet i Jerusalem

symboliserer den bitre tid under slaveriet

symboliserer håb

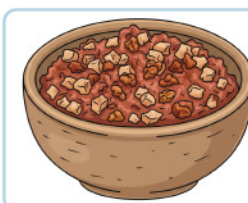
symboliserer tre grupper af jøder

symboliserer det hårde arbejde, israelitterne udførte

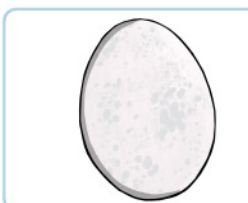
symboliserer lammet, der blev ofret

zeroah

charoset

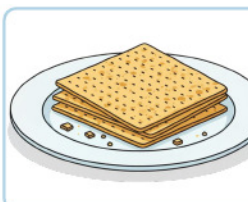
beitzah

karpas

maror og chazeret

matzah

Navneord og udsagnsord

På næste side skal du kende forskel på navneord og udsagnsord i en tekst, der handler om **ramadanen**. Men først skal du lære lidt om, hvordan man kan kende de to ordklasser.

Du har netop lært, at **udsagnsord** bl.a. fortæller om noget, vi gør, og at du kan finde dem ved at sætte *at* eller *jeg* foran:

at **tilgive**
at **glemme**
jeg **diskuterer**
jeg **bager**

Nogle **navneord** er dannet af udsagnsord, og det kan derfor være svært at kende forskel på ordklasserne. Navneord kan man ofte sætte *en* eller *et* foran, fx *en stol* og *et æble*. Men når det kommer til navneord, der betegner begreber, kan det nogle gange lyde unaturligt med *en* eller *et* foran, fx ved navneord som *inspiration* eller *fordybelse*.

Disse navneord kan man i stedet tit kende på deres endelser. Her er nogle eksempler:

-else	tilgivelse
-hed	glemsomhed
-sion / -tion	diskussion
-ing / -ning	bagning

Du kan også kende dem på, at man kan sætte dem i bestemt form ved at sætte endelsen *-en/-n* eller *-et/-t* bagpå, fx *tilgivelsen*, *glemsomheden* osv.

I nogle tilfælde kan det samme ord også tilhøre flere ordklasser, og så er man nødt til at kigge på konteksten for at bestemme ordklassen: *Se, der kommer en løber!* (navneord)
Se, hun løber! (udsagnsord)

Læs teksten, og vælg alle korrekte svar til spørgsmålene herunder.

Hvordan kan man kende udsagnsord?

- De fortæller om noget, vi gør
- Man kan sætte 'en' eller 'et' foran
- Man kan sætte 'at' eller 'jeg' foran
- De betegner bl.a. begreber
- De har bl.a. endelserne -else, -hed-, -sion og -ning
- De får *-en/-n* eller *-et/-t* bagpå i bestemt form

Hvordan kan man kende navneord?

- De fortæller om noget, vi gør
- Man kan sætte 'en' eller 'et' foran
- Man kan sætte 'at' eller 'jeg' foran
- De betegner bl.a. begreber
- De har bl.a. endelserne -else, -hed-, -sion og -ning
- De får *-en/-n* eller *-et/-t* bagpå i bestemt form

Læs teksten og skriv, om det markerede ord er et navneord eller et udsagnsord. Husk, at nogle ord kan være flere ordklasser, og så er man nødt til at kigge på konteksten for at bestemme ordklassen.

Indenfor islam er der fem ting, som alle muslimer skal **1. praktisere**. Det kalder man for *de fem søjler*. En af dem er faste, der holdes i den hellige måned, som kaldes ramadan. Ramadan er den niende måned i den islamiske kalender, og ligesom påsken falder den forskelligt fra år til år, men begge dele falder typisk i foråret. Sommetider falder de også på samme tid, men det er sjældent.

Under ramadanen skal muslimer **2. afholde** sig fra mad og drikke fra solopgang til solnedgang. Hver aften, når solen er gået ned, samles venner og familie og bryder **3. fasten** sammen.

Ramadanen handler om meget mere end blot at **4. faste**. Ligesom både den kristne og jødiske påske handler det om åndelig **5. fordybelse**, samvær og **6. refleksion**.

I hverdagen kan man godt glemme taknemmeligheden over alt det, man har, og man kommer til at tage selv de mest basale ting for givet. Under fasten lærer man at værdsætte og være taknemmelig for alt, hvad man har i sit liv, såsom mad, **7. drikke**, et godt helbred og sociale relationer.

Ligesom både den kristne påske og den jødiske *pesach* handler ramadanen også om fællesskab og samvær. Når måneden for ramadan er slut, **8. fester** muslimerne og fejrer fastens **9. afslutning**. Det kaldes *eid* og er en international muslimsk helligdag, hvor man mødes og lovpriser Allah.

1. praktisere _____ **udsagnsord** _____

2. afholde _____

3. fasten _____

4. faste _____

5. fordybelse _____

6. refleksion _____

7. drikke _____

8. fester _____

9. afslutning _____

Er ordet et navneord eller et udsagnsord?

praksis

- navneord
 udsagnsord

afholde

- navneord
 udsagnsord

afslutning

- navneord
 udsagnsord

fordybelse

- navneord
 udsagnsord

reflektere

- navneord
 udsagnsord

fejre

- navneord
 udsagnsord

glemme

- navneord
 udsagnsord

praktisere

- navneord
 udsagnsord

afholdenhed

- navneord
 udsagnsord

afslutte

- navneord
 udsagnsord

fordybe

- navneord
 udsagnsord

refleksion

- navneord
 udsagnsord

fejring

- navneord
 udsagnsord

glemsomhed

- navneord
 udsagnsord

Tillægsord

Du har netop arbejdet lidt med nogle af de religiøse højtider og traditioner, som finder sted i foråret. Nu skal du arbejde med **forårsjævndøgn**, samtidig med at du arbejder med **tillægsord**.

Tillægsord er ord, der beskriver mennesker, dyr og ting, fx **sød** eller **stor**. De bøjes efter det ord, som de beskriver.

Tillægsord kan bl.a. **gradbøjes**:

1. grad	2. grad	3. grad
sød	sødere	sødest

Når vi bruger et tillægsord i **3. grad** til at beskrive noget **bestemt**, sætter vi **-e** bag på ordet: den **sødeste** hund.

I nogle tilfælde ændres tillægsordet, når det gradbøjes.

Det gælder fx **smuk**, **smukkere**, **smukkest**, der får dobbeltkonsonant, og **stor**, **større**, **størst**, der ændrer vokal.

Kig på tillægsordet i parenteser, og skriv det på linjen med den rigtige gradbøjning. Husk at sætte e bag på ordet, hvis det beskriver noget bestemt.

Hvad er forårsjævndøgn?

Der findes to årlige jævndøgn, hvor dagen og natten er lige lange – et i efteråret og et i foråret. Forårsjævndøgnet, som er enten den 20. eller 21. marts, markerer samtidig, at vi går _____ (*lys*, **2. grad**) tider i møde, da dagene herefter bliver _____ (*lang*, **2. grad**) end nätterne. Det er også i denne tid, at naturen lige så stille vågner efter vinterens dvaletilstand. De første spirer kan spottes på træer og hække, og alting bliver langsomt _____ (*grøn*, **2. grad**).

I denne tid får de fleste _____ (*ny*, **1. grad**) energi, som fx kan bruges på forspiring af grøntsager og blomster i vindueskarmene, havearbejde og den berømte forårsrengøring. Det er tid til at komme ud og lave noget, nu hvor årets

_____ (*kold*, **3. grad**) og _____ (*mørk*, **3. grad**) måneder er forbi.

Tillægsord

Når tillægsord ikke gradbøjes, bliver de bøjet på følgende måde:

Hvis tillægsordet beskriver et navneord, som er et **t-ord** (dvs. at man siger *et* foran), kommer der et **-t** bag på ordet: et **stort** hus

Hvis tillægsordet beskriver noget i **flertal**, kommer der et **-e** bag på ordet:

to **søde** hunde   fem **store** huse

Hvis tillægsordet beskriver noget i **bestemt form**, kommer der også et **-e** bag på ordet:

den **søde** hund   det **store** hus

Skriv tillægsordet korrekt ind på linjen. Tillægsordet, som du skal bruge, står i parentes.

Traditioner ved forårsjævndøgnet

Ifølge den persiske kalender markerer forårsjævndøgnet starten på det

_____ (ny) år, og af den grund fejrer bl.a. Iran, Kurdistan, Tyrkiet og mange

andre lande det persiske nytår, som hedder Nowruz. Nowruz betyder

“_____ (ny) dag” og markerer starten på foråret. Man gør grundigt rent,

dækker et _____ (særlig) festbord og fejrer det nye år med familien.

I den moderne _____ (naturreligiøs) bevægelse wicca kaldes

forårsjævndøgnet for Ostara, opkaldt efter gudinden af foråret. Gudindens navn er efter

sigende opkaldt efter det _____ (tysk) ord for påske, nemlig Ostern, og man

ser også symboler som æg og harer – der også kendes fra påsken – forbundet med

gudinden. Til Ostara fejrer man lysets tilbagevenden og naturens genfødsel.

Forårsjævndøgnet fejres også flere steder i Mexico. Et af stederne er Chichén Itzá, som er

en _____ (gammel) ruinby, hvor folk samles for at se det _____

(særlig) lys- og skyggespil på pyramiden El Castillo. Skyggerne, som kommer af det

_____ (naturlig) lys, ligner en slange, der bevæger sig ned ad trappen.

Herunder ser du en tekst om astrologisk nytår, hvor nogle af tillægsordene er fremhævet. Læs teksten, og besvar spørgsmålene. Skriv dit svar på linjerne.

I astrologien er forårsjævndøgnet et **særligt** og **betydningsfuldt** tidspunkt på året – det er nemlig det, man kalder det astrologiske nytår. I astrologien angiver forårsjævndøgnet altså starten på det nye år, ligesom i den persiske kalender. Solen bevæger sig ind i stjernetegnet Vædderen, som er det første af 12 stjernetegn. Vædderen er **energisk**, **initiativrig** og **handlekraftig**, og de samme følelser præger altså denne tid på året. Derfor symboliserer forårsjævndøgnet en ny begyndelse, som også kan ses i naturen, der springer ud efter vinteren. Det ses som et tidspunkt, hvor man kan starte på en **frisk**, sætte **nye** mål og tage de første skridt mod forandring, ligesom man ellers normalt gør til nytår den 31. december.

Mange, der interesserer sig for astrologi, bruger tiden omkring forårsjævndøgnet til refleksion og personlige ritualer. Det kan være at skrive intentioner eller nytårsforsæt ned eller at reflektere over det år, der er gået. Man kan også byde foråret velkommen med et forårsalter med **smukke** forårsblomster, eller man kan plante frø, som symboliserer de intentioner, man sætter.

1. Hvad kendetegner de tillægsord, der er brugt i teksten?

---

2. Hvilken effekt har tillægsordene på teksten?

---

3. Udvalg 5 tillægsord fra teksten, og find så tillægsord, der betyder det modsatte af de udvalgte tillægsord.
